

ПЕРЛИ-ПАРАГОНИ В ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЮВЕЛІРНОМУ МИСТЕЦТВІ XVI–XIX СТ.

Юлія Романенкова

Національний авіаційний університет

Анотація

Мета статті — дослідити основні тенденції застосування перлів-парагонів у виготовленні ювелірних виробів держав Західної Європи, починаючи з XVI ст. *Методи дослідження*. До основних методів ведення наукового пошуку в цій розвідці належать історичний, хронологічний, комплексний, компаративний методи мистецтвознавчого аналізу з метою максимально повного, ґрунтовного висвітлення феномену використання парагонів у ювелірному мистецтві постренесансової доби на теренах провідних держав Західної Європи. *Результати*. Починаючи з кінця XV ст., перли належали до найпопулярніших матеріалів, якими користувалися ювеліри Англії, Італії, Німеччини, Фландрії, Франції для створення виробів як із категорії особистих прикрас різних типів, так і для декорування, наприклад, інтер'єрних ювелірних композицій. Наведено причини популярності барокових перлів, перлів-парагонів, стилістичні характеристики виробів XVI ст., успадковані і в пізніші часи. Подано аналіз низки найхарактерніших прикладів різних типів виробів із використанням парагонів за часів Ренесансу та маньєризму, передусім — підвісок; згодом до них усе частіше додавалися фантазійні композиції, стає популярним прес-пап'є. Акцентовано популярність виробів XVI ст. у XIX ст., поширення змінених у XIX ст. ренесансових творів завдяки доповненням — через великий попит прикраси доби Відродження прикрашали додатковими деталями у XIX ст. та давали їм нове життя. Проаналізовано також і нові вироби з парагонами у XIX ст. у стилістиці доби Ренесансу. Виявлено провідні мотиви декору виробів із використанням парагонів, а також і стилістичні ознаки певних виробів доби. *Наукова новизна статті* визначається тим, що в масиві вітчизняних мистецтвознавчих розвідок обмаль праць, присвячених ювелірному мистецтву Західної Європи означеної доби загалом, і зокрема, відсутні роботи, що окремо висвітлюють феномен виробів із використанням парагонів, хоча це було одним із найпопулярніших явищ у ювелірному світі того періоду.

Ключові слова: Ренесанс; маньєризм; ювелірне мистецтво; прикраси; підвіски; прес-пап'є; барокові перли; перли-парагони

Для цитування

Романенкова, Ю. (2022). Перли-парагони в Західноєвропейському ювелірному мистецтві XVI–XIX ст. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 47, 15-20. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269519>

ВСТУП

Починаючи з доби Ренесансу й упродовж подальших трьох сторіч, у ювелірному мистецтві країн Західної Європи панувала мода на вироби з використанням перлів численних різновидів. Для майстрів це був один із найулюбленіших матеріалів, що застосовувався в дизайні виробів різних типів — як особистих прикрас, так і (згодом) інтер'єрних композицій, зокрема настільних. Мода

на перли сформувалася в західноєвропейській ювеліриці XVI ст., коли відбувся справжній вибух зацікавленості ними, Європу захопила «перлинна лихоманка». Шалений попит на вироби з перлами спровокував їхню високу ціну й тривалість моди на такі коштовні речі, яка протрималася до XIX ст. Саме в той період можна було спостерігати певну реінкарнацію ренесансових та маньєристичних прикрас, багато з яких настільки вподобали власники, що їх почали майже тиражувати; тоб-

то дизайн певних виробів повторювали в XIX ст., доповнивши загальну композицію певними, часто незначними, дрібними деталями, трохи трансформували загальний вигляд. Нерідко в пізніші часи робили й абсолютно нові речі такого типу, зберігаючи стилістику виробів XVI ст. Тому трапляється плутанина в датуваннях певних ювелірних виробів чи взагалі їхнє подвійне датування із зазначенням і XVI, і XIX ст. Слід зауважити, що найулюбленішими у широкому масиві виробів із перлами були ювелірні дива з т. зв. перлами-парагонами, які були найбільше затребувані, з особливим задоволенням виконувалися майстрами, бо працювати з таким матеріалом дуже цікаво, хоча й непросто, бо форма дає надзвичайно широкий діапазон можливостей для діяльності митця, вивільняє фантазію з тенет будь-яких канонів та дає вільний подих для натхнення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вітчизняне мистецтвознавство поки, на жаль, дуже обмежене в розвідках, присвячених зарубіжному ювелірному мистецтву висвітлюваної доби; відомості доводиться збирати фрагментарно з праць комплексного характеру (Шмагало, 2015; "Ренесансовий художній метал", б.р.) або окремих статей у наукових виданнях (Романенкова, 2017; Romanenkova et al., 2019; Romanenkova et al., 2020). Якщо український художній метал, особливо сучасний, перебуває у вигіднішому становищі завдяки ґрунтовним дослідженням науковців (С. Луць, Р. Пасічник, Р. Шмагало), то зарубіжна ювелірика в українській гуманітаристиці ще потребує висвітлення. Тому на сьогодні основна наукова база, на яку можна спиратися, аналізуючи матеріал, належить зарубіжним дослідникам. Це праці як комплексного характеру, що висвітлюють зарубіжну ювелірику загалом (Bury, 1982; Scarisbrick et al., 2016), так і присвячені окремим періодам, зокрема Ренесансу та маньєризму (Munn, 1993; Hackenbroch, 2015; Massinelli & Tuena, 1992; Seling, 2011; Scarisbrick et al., 2016; Thorton, 2015). Окремо можна зацентувати увагу на масиві досліджень, який теж необхідний для досягнення мети цієї розвідки, а саме має предметом уваги ювелірне каміння, зокрема — перли (Dirlam et al., 1985).

Враховуючи дефіцит вітчизняних досліджень західноєвропейського ювелірного мистецтва XVI–XIX ст., основною метою даної статті є дослідити основні тенденції застосування перлів-парагонів у виготовленні ювелірних виробів держав Західної Європи, починаючи з XVI ст., а також аналіз причин та характеру поширення стилістич-

них рис ренесансових та маньєристичних творів на ювелірику пізніших періодів, передусім — XIX ст.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Художній метал Західної Європи XVI ст. переживав справжній розквіт, спровокований, зокрема, й тим, що мистецтво стало більшою мірою світським, до замовників, окрім основного натхненника — церкви, додалися і світські поціновувачі ювелірного розмаїття. Шляхетні знавці витонченої краси не шкодували коштів заради придбання чергового ювелірного дива. Залишаючи за дужками культову атрибутику, зосередимося лише на світській ювеліриці. Передусім попит був на особисті прикраси (багато які з типів прикрас доби Ренесансу та маньєризму були «унісекс», тобто могли носитися як чоловіками, так і жінками), елементи костюма (прикраси для головних уборів — пряжки для беретів та капелюхів, пряжки для взуття, елементи декору віял, люстерка), зброю, високоякісне художнє оздоблення якої дуже цінувалося. Деякі популярні в XVI ст. речі, що мали як прикладну, так і естетичну функцію, з часом вийшли з моди та перестали виготовлятися, втративши попит. До них належали, наприклад, блохоловки, помандери, що були у вжитку за часів Відродження та досить швидко втратили актуальність. Деякі з типів особистих прикрас із часом реанімуються у трансформованому вигляді та отримують новий виток популярності, як буде, наприклад, із егретами. Серед найуживаніших мотивів декору виробів, незалежно від їхньої прикладної функції, з ренесансового періоду надовго увійде в побут антична сюжетика та орнаментика — численні міфологічні істоти, сюжети міфів та літературних творів, гірлянди з букетами квітів та фруктів тощо. Небаченої популярності набудуть морські мотиви — міфологічні істоти, пов'язані зі стихією моря, мушлі різних типів та форм, риби, дельфіни, кораблі різноманітних форм. Пояснення такого нечуваного тяжіння до цієї тематики дуже просте: інтерес спровокований передусім специфікою епохи великих відкриттів, звідси — стрімким розвитком мореплавства. Найпопулярнішим матеріалом для ювелірів усіх регіонів Європи залишається золото. Декорування виробів мало дуже широкий спектр технічних можливостей, застосовувалося багато вигідних із точки зору візуальної характеристики матеріалів. Майстри вдавалися до поєднання золота з емальми та багатьма видами коштовного каміння різних порядків, що давало змогу зробити речі строкатими та яскравими. Колористика виробів різнилась; її визначає багато в чому географічний аспект, напри-

клад, німецькі ювеліри тяжіли більшою мірою до холодної гами. Серед найзатребуваніших виробів майстрів XVI ст. — підвіски (Romanenkova et al., 2019). Часто підвіски мали панделоки, інколи один чи два, але переважно три. Підвіски часто робилися у формі кораблів, де майстри демонстрували свою віртуозність, точно копіюючи в мініатюрі структуру корабля, включаючи найдрібніші деталі. Але, мабуть, найпопулярнішими з XVI ст. були підвіски, центром композиції яких були перли-парагони. Ці морські дива не втомлювали око поціновувача ювелірної краси кілька століть. Пік їхньої популярності припав саме на Пізній Ренесанс та маньєризм, не втратили вони попиту й за часів бароко. Саме тоді парагон набуває такого поширення, адже саме цьому періоду, на противагу лаконічному та стриманому Високому Ренесансу Італії, властиве тяжіння до ускладнених композицій, примхливих форм, мотиву *linea serpentinata*, строкатої орнаментики, морських персонажів. Цьому якнайкраще відповідає можливість використати як ядро композиції ювелірного витвору перлину-парагон (Романenkova, 2017). З усіх типів перлів, які так полюбили західноєвропейські ювеліри, саме ці були найпривабливішими. Навіть із плином часу тяжіння до них не вщухає. Хоча оцінки феномену парагонів різняться: деякі джерела зазначають, що парагон належить до найдорожчих видів перлів, аргументуючи це тим, що двох однакових перлин знайти неможливо, інші автори, навпаки, вказують на нижчу вартість таких перлин. Відразу зауважимо, що коректною є друга оцінка явища, бо вартість перлини передусім визначає саме правильність її природної форми, на яку не вплинула рука людини. То ж, якщо говорити про принцип ціноутворення, то що правильнішою є форма перлини, що вона ближча до кола і симетричніша, то більше коштуватиме така перлина. Тому найдешевшими в цьому разі є саме т. зв. бароківі перли та парагони, хоча для створення ювелірних прикрас вони мають особливу принадність. Тому не слід плутати категорії, які впливають на ціну перлини як такої, і характеристики, що цінуються ювелірами при обранні перлини для створення прикраси. А форма парагонів ніколи не буває правильною. Бароківі перлини мають неправильну форму, завжди дуже живописну, цікаву для художника. А парагон є з них найцікавішим, бо це не просто неправильна, живописна перлина, а така, що за своїми абрисами нагадує певну форму, яку митцеві залишається лише обіграти та оздобити, підкреслити та підсилити, вигідно використати подібність. Деякі з них бували й антропоморфними, водночас чималу кількість перлин навіть не доводилося помітно видозмінювати, настільки вони мали чудернацьку природну форму. Особливістю

таких підвісок було те, що вони мали бути розраховані на круговий огляд, як скульптурні об'єкти, носилися так, щоб можна було їх бачити з усіх боків, тобто на шиї, на талії або, наприклад, кріпилися до початку розрізу рукава, що було дуже модно на той час. Так вибудована т. зв. «коштовність Каннінга» (Музей Вікторії та Альберта, Лондон), ймовірно, подарована герцогом Медичі імператору Моголів. Створена з використанням золота, емалей, рубінів, діамантів, вона має ядром велику перлину-парагон, що формує тулуб водяного. Вплив індійської культури для прикраси не пройшов даремно — на ній з'явилося гравіювання, підвіска доповнилася трьома рубіновими панделоками та додатковими перлами неправильної форми. Додатковими елементами, що з'являлися на підвісках пізніше, часто опинялися саме панделоки. Через те, що прикраса має доповнення індійського походження і кілька разів переходила від одного вельможного власника до іншого, її походження та датування мають кілька версій і ускладнені багатьма лакунами. Стилістично твір належить к. XVI ст., але його приписують інколи італійським митцям (серед гіпопетичних авторів згадувався навіть Б. Челліні), інколи — нідерландським (Hackenbroch, 2015, p. 215) або навіть німецьким, датуючи на 20 років раніше. У деяких випадках завдяки пізнішим доповненням прикрасу датують і XIX ст. Такі різні датування та варіанти авторства трапляються майже завжди.

Підвіска «Саламандра» (1575–1600 рр., Німеччина, золото, емалі, парагон, смарагд, перлинний панделок, Музей Вікторії та Альберта, Лондон) також має пізніші доповнення. Саламандра, як і корабель, належить до найулюбленіших мотивів Ренесансу та маньєризму. Вона навіть була емблемою короля Франції Франциска I. Для куртуазної світської культури XVI ст. ця дивна істота вважалася символом полум'яного кохання, бо існувало стійке уявлення, що вона не гине у вогні. Смарагдова підвісочка з'явилася в роті ящірки з перлинним тілом значно пізніше, також у XIX ст., яким її завдяки цьому інколи й датують.

За тим самим принципом створені численні західноєвропейські підвіски з парагонами: «Підвіска з орлом та зміями» (к. XVI ст., доповнення — I пол. XIX ст., Західна Європа, золото, перлина-парагон, рубіни, перлинні панделоки, Музей Вікторії та Альберта, Лондон), підвіска «Лебідь» (1590 р., Нідерланди, золото, емалі, алмази, рубіни, смарагди, перлинні панделоки, перлина-парагон, Державний Ермітаж, Санкт-Петербург), північноєвропейська варіація підвіски «Лебідь» із колекції нью-йоркського Метрополітен Музею (XVI ст., золото, емалі, перли, парагон), підвіска «Гіппокамф» (пр. 1600 р., Іспанія, золото, парагон, рубі-

ни, емалі, Державний Ермітаж, Санкт-Петербург), підвіска «Зубочистка» (XVI ст., Італія або Німеччина, золото, парагон, рубіни, емалі, Британський Музей, Лондон), підвіска «Великодній агнець» (сер. XVI ст., золото, парагон, перлинні панделоки, Музей декоративного мистецтва, Париж), підвіска «Сирена» (1610–1620 рр., Нідерланди, золото, алмази, сапфіри, парагон, Державний Ермітаж, Санкт-Петербург), підвіска «Каравела» (к. XVI ст., Італія, золото, парагон, рубіни, смарагди, Державний Ермітаж, Санкт-Петербург), ін.

А згодом, у XIX ст., за їх зразком виникнуть і «Підвіска з русалкою» (1860–1880 рр., Західна Європа, золото, ляпіс-лазур, парагон, емалі, Музей Вікторії та Альберта, Лондон), характерна підвіска з намиста в ренесансовому стилі, створена Луї В'єсом у Франції пр. у 1890 р. (золото, парагон, перлинний панделок, емалі, рубіни, алмази, Музей Вікторії та Альберта, Лондон), підвіска «Фортуна» (1859–1907 рр., А. Андре, Франція, золото, парагон, рубіни, діаманти, Метрополітен Музей, Нью-Йорк), підвіска з Тритоном верхи на істоті, що нагадує морського єдинорога (1870–1895 рр., Німеччина або Франція, золото, парагони, перлинні панделоки, смарагди, рубіни, емалі, Метрополітен Музей, Нью-Йорк) та багато інших підвісок, стилістично подібних до ренесансових. Використовували парагони й для інших типів ювелірних прикрас, коштовних дрібничок на кшталт тієї, яка стала однією з найзнаменитіших у світі, — золотої колиски, виконаної в 1690-х рр. нідерландськими митцями для Анни-Марії-Луїзи де Медичі (золото, перли, парагон) на замовлення курфюрста Іоганна-Вільгельма II, представника Віттельсбахів (Палаццо Пітті, Флоренція). Унікальність цієї невеличкої речі передусім у тому, що велика перлина, яка слугує тільцем немовляти, майже не підлягала обробці, настільки вона природно нагадувала фігурку дитинки.

У XVII–XVIII ст. парагон отримує ще одну гаузь застосування в ювелірному мистецтві — він стає популярним у процесі виготовлення інтер'єрних прикрас, настільних композицій, часто — для затребуваних у XVIII–XIX ст. прес-пап'є. Такі речі зазвичай були теж здебільшого окрасою помешкання, хоча мали й функціональний бік. Оскільки композиції мали більші стосовно підвісок розміри, їхнім основним матеріалом зазвичай ставало срібло, часто — позолочене, що давало змогу зберегти візуальний ефект золота. Парагони, що використовувалися з цією метою, були досить великих розмірів, дуже примхливих форм, фантазійність яких диктувала розмаїття образів. Так, у Німеччині були в моді настільні фігурки, більшість із яких створив знаменитий саксонський майстер М. Дінгліґер, манеру якого часто наслідували. Нерідко в таких виробках

використовували і напівкоштовне каміння, виробні породи, навіть скло. Першою чвертю XVIII ст. датують створені саксонськими ювелірами статуетки з великими бароковими перлинами замість тулубів: «Точильник» (позолочене срібло, парагон, перли, смарагди, рубіни, емалі, алмази, сердолік, мармур, скло, емалі), «Алебардисти» (позолочене срібло, алмази, парагони, перли, гранати, сердолік, емалі), «Чоловік зі страусом» (М. Дінгліґер, срібло, коштовне каміння, парагони) (усі — Державний Ермітаж, Санкт-Петербург). Не менш популярними парагони були й у Франції: композиція «Архангел Михаїл, що вражає диявола» (1830–1840 рр., Франція, бронза папір, перламутр, парагон, Державний Ермітаж, Санкт-Петербург).

ВИСНОВКИ

Отже, ювелірні вироби з перлинами-парагонами були одним із найкращих індикаторів статусу людини, виготовлялися в Європі у великій кількості. Згодом частина з них отримає друге життя, бо у XIX ст. знову спалахне інтерес до цих прикрас; деякі з ренесансових та маньєристичних речей, що збереглися до XIX ст., доповнювалися якимись незначними елементами та знову побутовали вже оновленими. Мода на ці ювелірні витвори була настільки стійкою, що їх нерідко й повторювали у манері XVI ст., зберігаючи стилістичні риси Ренесансу та маньєризму, наслідуючи як форму, так і оздоблення, особливості декору. Саме парагони часто ставали ядром композиції підвісок, які так полюбляла знать, пізніше — інтер'єрних ювелірних композицій. Переважна більшість цих творів має лакуни в відомостях про походження, питання щодо однозначного датування, тому дослідження ювелірних робіт із перлами-парагонами можна справедливо віднести до найперспективніших завдань наукових досліджень.

Наукова новизна статті визначається тим, що в масиві вітчизняних мистецтвознавчих розвідок обмаль праць, присвячених ювелірному мистецтву Західної Європи означеної доби загалом, і, зокрема, відсутні роботи, що висвітлюють феномен виробів з використанням парагонів, хоча це було одним із найпопулярніших явищ у ювелірному світі того періоду.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Ренесансовий художній метал.* (б.р.). Енциклопедія художнього металу. Взято 28 червня 2022 року з <https://cutt.ly/3CsunmG>
- Романенкова, Ю. (2017). Жемчуг в ювелірному искусстве Западной Европы XVI века. *Текст*

і образ: актуальні проблеми історії мистецтва, 2, 83–103.

- Шмагалю, Р. (2015). *Енциклопедія художнього металу*. Априорі.
- Bury, Sh. (1982). *Jewellery Gallery: Summary Catalogue* (2nd ed.). Victoria and Albert Museum.
- Detrates, Y. (1975). Late Renaissance jewellery from Waddesdon collection. *The Connoisseur*, 766, 54.
- Dirlam, D. M., Misiorowski, E. B., & Thomas, S. A. (1985). Pearl fashion through the ages. *Gems & Gemology*, 21, 63–78.
- Hackenbroch, Y. (1996). *Enseignes Renaissance Hat Jewels*. Studio Per Edizioni Scelte.
- Hackenbroch, Y. (2015). *Jewels of the Renaissance*. Assouline.
- Massinelli, A. M., & Tuena, F. (1992). *Treasures of the Medici*. Vendome Press.
- Munn, G. C. (1993). *The Triumph of Love: Jewelry 1530–1930*. Thames & Hudson.
- Rodini, E. (2000). The Language of Stones. *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 25(2), 17–28. <https://doi.org/10.2307/4113058>
- Romanenkova, J., Bratus, I., & Gunka, A. (2020). Historical jewels in the museums of the world. *Agathos*, 11, 1(20), 131–144.
- Romanenkova, J., Kuzmenko, H., & Bratus, I. (2019). Pendant in the Jewelry Fashion of the Northern Renaissance and Mannerism. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(3), 317–329. <https://doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2198>
- Scarlsbrick, D., Wagner, C., & Boardman, J. (2016). *The Guy Ladrière Collection of Gems and Rings: The Philip Wilson Gems and Jewellery Series*. Philip Wilson Publishers.
- Seling, H. (2011). *Die Kunst der Augsburger Goldschmiede 1529–1868*. Verlag C.H. Beck.
- Sibel, A. Ī. (2020). Jewels of Renaissance and Baroque: Pearls and Corals in the European Art of Painting. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4, 10–28.
- Thorton, D. (2015). *A Rothschild Renaissance: Treasures from the Waddesdon Bequest*. The British Museum Press.
- Wardropper, I. (2000). Between Art and Nature: Jewelry in the Renaissance. *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 25(2), 7–15. <https://doi.org/10.2307/4113057>
- Warner, P. C. (1990). Fetters of Gold: The Jewelry of Renaissance Saxony in the Portraits of Cranach the Elder. *Dress*, 16(1), 17–27. <https://doi.org/10.1179/036121190805298447>
- Weldon, M., Carlson, J., Reedy, S., & Swann, C. P. (1996). Application of PIXE to the study of Renaissance style enamelled gold jewelry. *Nuclear Instruments & Methods in Physics Research Section B: Beam Interactions with Materials and Atoms*, 109–110, 653–657. [https://doi.org/10.1016/0168-583X\(95\)00986-8](https://doi.org/10.1016/0168-583X(95)00986-8)

REFERENCES

- Bury, Sh. (1982). *Jewellery Gallery: Summary Catalogue* (2nd ed.). Victoria and Albert Museum [in English].
- Detrates, Y. (1975). Late Renaissance jewellery from Waddesdon collection. *The Connoisseur*, 766, 54 [in English].
- Dirlam, D. M., Misiorowski, E. B., & Thomas, S. A. (1985). Pearl fashion through the ages. *Gems & Gemology*, 21, 63–78 [in English].
- Hackenbroch, Y. (1996). *Enseignes Renaissance Hat Jewels* [Renaissance Signs Hat Jewels]. Studio Per Edizioni Scelte [in French].
- Hackenbroch, Y. (2015). *Jewels of the Renaissance*. Assouline [in English].
- Massinelli, A. M., & Tuena, F. (1992). *Treasures of the Medici*. Vendome Press [in English].
- Munn, G. C. (1993). *The Triumph of Love: Jewelry 1530–1930*. Thames & Hudson [in English].
- Renesansovyi khudozhnii metal* [Renaissance artistic metal]. (n.d.). Entsiklopediia khudozhnoho metalu. Retrieved June 28, 2022, from <https://cutt.ly/3CunmG> [in Ukrainian].
- Rodini, E. (2000). The Language of Stones. *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 25(2), 17–28. <https://doi.org/10.2307/4113058> [in English].
- Romanenkova, Iu. (2017). Zhemchug v iuvelirnom iskusstve Zapadnoi Evropy XVI veka [Pearls in the jewelry art of Western Europe of the 16th century]. *Text and image: essential problems in art history*, 2, 83–103 [in Russian].
- Romanenkova, J., Bratus, I., & Gunka, A. (2020). Historical jewels in the museums of the world. *Agathos*, 11, 1(20), 131–144 [in English].
- Romanenkova, J., Kuzmenko, H., & Bratus, I. (2019). Pendant in the Jewelry Fashion of the Northern Renaissance and Mannerism. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(3), 317–329. <https://doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2198> [in English].
- Scarlsbrick, D., Wagner, C., & Boardman, J. (2016). *The Guy Ladrière Collection of Gems and Rings: The Philip Wilson Gems and Jewellery Series*. Philip Wilson Publishers [in English].
- Seling, H. (2011). *Die Kunst der Augsburger Goldschmiede 1529–1868* [The Art of the Augsburg Goldsmiths 1529–1868]. Verlag C.H. Beck [in German].
- Shmahalo, R. (2015). *Entsyklopediia khudozhnoho metalu* [Encyclopedia of artistic metal]. Apriori [in Ukrainian].
- Sibel, A. Ī. (2020). Jewels of Renaissance and Baroque: Pearls and Corals in the European Art of Painting. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4, 10–28 [in English].
- Thorton, D. (2015). *A Rothschild Renaissance: Treasures from the Waddesdon Bequest*. The British Museum Press [in English].

Wardropper, I. (2000). Between Art and Nature: Jewelry in the Renaissance. *Art Institute of Chicago Museum Studies*, 25(2), 7–15. <https://doi.org/10.2307/4113057> [in English].

Warner, P. C. (1990). Fetters of Gold: The Jewelry of Renaissance Saxony in the Portraits of Cranach the Elder. *Dress*, 16(1), 17–27. <https://doi.org/10.1179/036121190805298447> [in English].

Weldon, M., Carlson, J., Reedy, S., & Swann, C. P. (1996).

Application of PIXE to the study of Renaissance style enamelled gold jewelry. *Nuclear Instruments & Methods in Physics Research Section B: Beam Interactions with Materials and Atoms*, 109-110, 653–657. [https://doi.org/10.1016/0168-583X\(95\)00986-8](https://doi.org/10.1016/0168-583X(95)00986-8) [in English].

PARAGON PEARLS IN THE WESTERN EUROPEAN JEWELLERY ART OF THE 16th—19th CENTURIES

Yuliia Romanenkova

National Aviation University

Abstract

The purpose of the article is to study the main trends in the use of paragon pearls in the jewellery manufacture of Western European countries, starting from the 16th century. *Methods.* The main scientific research methods include historical, chronological, complex, and comparative methods of art studies analysis to fully and thoroughly cover the phenomenon of the use of paragons in the jewellery art of the post-Renaissance era in the leading countries of Western Europe. *Results.* Since the end of the 15th century, pearls were among the most popular materials used by jewellers in England, Italy, Germany, Flanders, and France to create products both from the category of personal jewellery of various types and for decorating, for example, interior jewellery compositions. The article provides reasons for the popularity of baroque pearls, paragon pearls, and stylistic characteristics of products of the 16th century, inherited in later times as well. The article describes a number of the most characteristic examples of various types of products using paragons during the Renaissance and Mannerism, primarily pendants; later, fantasy compositions were increasingly added to them, and paperweights became popular. The article highlights the popularity of the 16th-century products in the 19th century, and the spread of Renaissance works modified in the 19th century — due to the high demand, Renaissance jewellery was decorated with additional details in the 19th century and this gave them a new life. New 19th-century products with paragons in the style of the Renaissance are also analysed. The principle motifs of the decoration of products using paragons, as well as stylistic features of certain products of the time, are revealed. *The scientific novelty of the article* is determined by the fact that in a large number of domestic art studies works there is a lack of those devoted to the jewellery art of Western Europe of the given era in general, and, in particular, there are no works that separately highlight the phenomenon of products using paragons, although this was one of the most popular phenomena in the world of jewellery of that period.

Keywords: Renaissance; Mannerism; jewellery; decorations; pendants; paperweight; baroque pearls; paragon pearls

Інформація про автора

Юлія Романенкова, доктор мистецтвознавства, професор, Національний авіаційний університет, пр. Любомира Гузара, 1, Київ, Україна, 03058, ORCID iD: 0000-0001-6741-7829, e-mail: 20romanenkova20@gmail.com

Information about the author

Yuliia Romanenkova, DSc in Art Studies, Professor, National Aviation University, 1 Liubomyra Huzara Ave., Kyiv, 03058, Ukraine, ORCID iD: 0000-0001-6741-7829, e-mail: 20romanenkova20@gmail.com

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.